

Guillem Sagrera

Felanitx ca 1380 - Nàpols, Itàlia 1454

Arquitecte i escultor

Va néixer a Felanitx, en una família de picapedrers i escultors. Aprenqué l'ofici a les obres del portal del Mirador de la catedral de Mallorca, on treballà amb mestres importants del nord d'Europa. Devers 1404, se n'anà a Perpinyà, on contragué matrimoni i dirigí les obres de la nova església de Sant Joan Baptista, avui catedral. El 1420, retornà a l'illa i fou nomenat mestre major de les obres de la Seu. El 1426, el Col·legi de Mercaders li encarregà la construcció de la Llotja, que esdevingué la seva obra més original, amb torretes, grans finestral i, a l'interior, unes columnes helicoidals espectaculars. De fet, la llotja de València la prengué com a model, com també l'edifici neogòtic del Consell de Mallorca. El 1447, Alfons el Magnànim el cridà a Nàpols, on fou designat mestre major del Castel Nuovo, que reformà gairebé per complet. Sagrera és l'arquitecte medieval més rellevant de Mallorca.

IES Guillem Sagrera, Palma. Passeig de Sagrera, Palma. Via Guglielmo Sagrera, Nàpols, Itàlia.

Maria Antònia Salvà de sa Llapassa Ripoll

Palma 1869 - Lluçmajor 1958

Esriptora

De petita, alternà la vida a Palma amb les estades a la finca de la Llapassa, a Lluçmajor, propietat de la família. Allà va fruit del paisatge rural i restà captivada per les rondalles populars. Mossèn Costa i Llobera, amic de la família, fomentà el seu interès per la lectura i esdevingué el seu padrí literari. A partir d'aquí, conegué altres personalitats de la Renaixença a Mallorca, com Joan Alcover o Miquel Ferrà. De tots ells rebé un suport que li fou molt útil dins un món literari format exclusivament per homes. El 1893, publicà el seu primer poema i, el 1897, començà a guanyar premis literaris a Palma i a Barcelona. Alguns dels seus llibres més coneguts són: *Viatge a Orient*, *Poesies*, *Espigues en flor*, *El retorn*, *Llepolicies i joguines*, *Cel d'horabaixa* i *Lluneta de pagès*. Feu traduccions de l'occità i de l'italià. Morí als vuitanta-nou anys, havent assolit una gran popularitat. Avui, és considerada la primera poetessa moderna en llengua catalana.

CEIP Maria Antònia Salvà, Son Sardina, Palma. Carrer de Maria Antònia Salvà, Palma.

Miquel Josep Serra Ferrer (sant Juniper Serra)

Petra 1713 - Carmel, EUA 1784

Missioner franciscà

Va néixer en una família pagesa de Petra. Ingressà als franciscans i prengué el nom de Juniper. Fou ordenat sacerdot i obtingué el doctorat. Sempre volgué ser missioner. Amb trenta-sis anys, partí amb altres franciscans mallorquins cap a Amèrica, d'on ja no tornaria mai més. L'any 1767, fou nomenat president de missioners de Nova Espanya. Acompanyat de tropes espanyoles, s'adreçà cap a terres californianes. Consolidà les missions de la Baixa Califòrnia (Mèxic) i en fundà nou de noves a l'Alta Califòrnia (EUA), algunes de les quals esdevingueren amb el temps grans ciutats, com San Francisco, San Diego o San Antonio de Padua. Està enterrat a San Carlos Borromeo (Carmel).

CIFP Juniper Serra, Palma. Carrer de Fra Juniper Serra, Palma. Monument a la plaça de Sant Francesc, Palma. CEIP Juniper Serra, Petra. Casa Museu de Sant Juniper Serra, Petra. Junipero Serra Boulevard, San Francisco, EUA. Escultura al Golden Gate Park, San Francisco, EUA.

Joan Maria Thomàs Sabater

Palma 1896 - 1966

Música, musicòleg i sacerdot

Començà els estudis de música als cinc anys i, als nou, entrava al seminari. Seguí la formació musical a Barcelona i més tard a París. Als vint-i-tres, fou ordenat sacerdot i, tot seguit, designat organista suplent de la catedral de Mallorca. Va començar a escriure articles de crítica musical a les revistes de musicologia més importants d'Espanya, Anglaterra, França i els EUA. El 1926, creà l'Associació Bach per a la Música Antiga i Contemporània. Va fundar i dirigir els Festivals Chopin de Valldemossa i promogué el Festival de Bellver. Fundà la revista internacional *Philharmonia* (1929-1936). Durant la Segona República, revitalitzà el cant coral a Mallorca. En aquesta línia, el 1931, fundà la Capella Clàssica de Mallorca, una agrupació coral moderna que fou qualificada per la crítica com el millor cor d'Espanya. Fou un dels millors organistes del seu temps i, com a compositor, escrigué més d'un centenar de peces.

IES Joan Maria Thomàs, Palma. Carrer de Joan Maria Thomàs, Palma.

ELS FILLS IL·LUSTRES I L'EDUCACIÓ

A la nostra ciutat hi ha un bon nombre de centres educatius que duen nom de persona: el CEIP Maria Antònia Salvà, l'IES Emili Darder, el col·legi Mare Alberta, l'edifici Jovellanos de la UIB i d'altres. Són noms d'homes i dones importants en la història de Mallorca. Molts d'ells, a més, són fills o filles il·lustres, nomenats per l'Ajuntament de Palma. Però sabem qui varen ser i què feren? Aquest fullet et permetrà conèixer alguns d'aquests personatges: els que donen nom a centres educatius. De cada un d'ells, pots llegir una biografia breu i alguns dels centres educatius o carrers dedicats. I així, de la seva mà, farem un petit viatge pel passat.

QUÈ ÉS UN FILL IL·LUSTRE?

Un fill o una filla il·lustre és algú que ha estat declarat com a tal per acord del Ple dels regidors de l'Ajuntament de Palma, presidit pel batle. Són persones que, al llarg de la seva vida, varen fer alguna cosa important per a la nostra ciutat o la nostra illa. La tradició de nomenar-los arrenca al segle XVII i ha arribat fins a l'actualitat. El dia d'avui n'hi ha uns dos-cents. La majoria dels seus retrats adornen la sala de plens i formen la magnífica galeria de fills i filles il·lustres. Cada quatre o cinc anys se'n sol proclamar un de nou. S'ha de dir, però, que, entre ells, hi ha ben poques dones. Això és degut al fet que, durant segles, les dones han estat marginades de la vida pública, tant en la política com en el món professional. Sigui com sigui, val la pena conèixer aquests personatges tan importants.

INICIATIVA: Lucus, SL
AUTOR: Joan Avellaneda i Artigas
ASSESSORAMENT: Bartomeu Bestard Cladera
FOTOGRAFIES: Joan Ramon Bonet, Paco Ancell, Promomallorca.
DISSENY I MAQUETACIÓ: Editorial MIC
REVISIÓ LINGÜÍSTICA: Servei d'Assessorament Lingüístic de l'Ajuntament de Palma
IMPRESSIÓ: Editorial MIC

• dels texts: Joan Avellaneda
• de les imatges: Ajuntament de Palma.
• d'aquesta edició: Ajuntament de Palma.

FILLS IL·LUSTRES I EDUCACIÓ

Ajuntament de Palma

Palma Educa
Regidoria d'Educació i Política Lingüística

Marian Aguiló Fuster

Palma 1825 - Barcelona 1897
Bibliotecari, lingüista, folklorista i poeta

De jove, va estudiar Dret però va treballar tota la vida de bibliotecari. Fou director de la Biblioteca Universitària de València i, més tard, de la de Barcelona. Va redactar un *Catálogo de obras en lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*, que fou premiat per la Biblioteca Nacional d'Espanya. Fou també un enamorat de la cultura popular i recollí moltes cançons i rondalles. La seva poesia és senzilla, de tipus romàntic i patriòtic; el seu poema més conegut és probablement «L'estrella de l'aurora». Elaborà un extens recull de paraules de la llengua catalana en vuit volums, conegut com el *Diccionari Aguiló*. Fou un dels puntals de la Renaixença i ha estat qualificat de «despertador i mestre de la llengua catalana».

CEIP Marian Aguiló, Palma. Carrer de Marian Aguiló, Palma.

IES Joan Alcover, Palma. Carrer de Joan Alcover, Palma. Monument a la plaça de la Reina, Palma.

Joan Alcover Maspons

Palma 1854 - 1926
Poeta i assagista

Escrigué en castellà les seves primeres poesies, de tipus romàntic. Es va casar dues vegades i va tenir cinc fills, dels quals en va veure morir quatre. Aquesta circumstància tràgica el va dur a la necessitat d'expressar el dolor en la seva llengua natal. Hi posava tanta passió i era tan curós en el llenguatge que ha esdevingut un dels grans poetes de la literatura catalana. Alcover fa bella la tristesa; els seus poemes, d'una senzillesa aparent, estan carregats de sincera emotivitat. Cal destacar els llibres titulats *Cap al tard*, *Cançons de la Serra*, *Elegies i Poemes bíblics*. És l'autor de la lletra de «La Balanguera», l'himne de Mallorca, que evoca el pas de les generacions i la permanència de la pàtria. Féu traduccions al castellà de poetes romàntics europeus des de diverses llengües. També fou regidor de l'Ajuntament de Palma (1879) i diputat a Corts (1893).

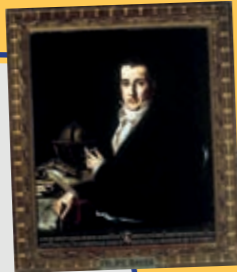

Felip Bauçà Canyes

Palma 1764 - Londres 1834
Geògraf, cartògraf, marí i polític

La seva família era humil i va haver de fer un esforç per a pagar-li els estudis a l'Acadèmia de Pilots Navals de Cartagena, on feu una carrera brillant. Als deu anys, participà en l'expedició naval que elaborava l'*Atlas marítim español*. Més tard, fou el cartògraf de l'expedició de Malaspina, que va recórrer les costes d'Amèrica, des de la Patagònia fins a Alaska, i arribà després a les Filipines, Austràlia i Nova Zelanda. Fou diputat a Corts per Mallorca durant el Trienni Liberal (1820-1823) i perseguit i condemnat a mort amb el retorn de l'absolutisme, el 1826. Per aquest motiu, s'hagué d'exiliar a Anglaterra, on va mantenir contacte amb grans científics com Alexander von Humboldt. Fou membre de la Royal Society i d'altres entitats científiques de diferents països. Fou enterrat amb honors a l'abadia de Westminster, a Londres.

CEIP Felip Bauçà, Palma. Carrer de Felip Bauçà, Palma.

Miquel Costa i Llobera

Pollença 1854 - Palma 1922
Poeta i capellà

Els seus pares eren propietaris de la península de Formentor, a la serra de Tramuntana, per on li agradava trecar de petit. Un oncle seu, que era metge, l'introduí en el món de la literatura clàssica. De fet, la seva poesia es mou entre el romanticisme i el classicisme. Estudià teologia a Roma, on fou ordenat sacerdot, als trenta-quatre anys. En els reculls *De l'agre de la terra* i *Tradicions i fantasies* evoca els costums i llegendes de la Mallorca rural. L'any 1906, publicà la seva obra mestra, *Horacianes*. També va escriure el poema narratiu *La deixa del geni grec* i la crònica d'un viatge a Terra Santa, que titulà *Visions de Palestina*. Fou nomenat canonge de la catedral de Mallorca i membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Feu traduccions del llatí, de l'italià i del francès. Fou una figura cabdal dins l'Escola Mallorquina i un dels poetes més importants del seu temps. El seu poema més conegut és «Lo pi de Formentor», que expressa espiritualitat i arrelament al país.

CEIP Miquel Costa i Llobera, Palma. Carrer de Costa i Llobera, Palma.

IES Emili Darder, Palma. Carrer d'Emili Darder, Palma. Rajola stolpersteine davant l'Ajuntament de Palma.

Jaume I

Montpeller 1208 - València 1276
Rei de la corona d'Aragó i comte de Barcelona

Fou educat pels templers al castell de Montsó. Als deu anys, fou coronat rei. Als vint-i-un, dirigí la conquesta de Mallorca, amb la participació de diversos nobles. El 1238, conquerí València. Impulsà el comerç, amb la creació de protectorats polítics i mercantils al nord d'Àfrica. Dictà la *Carta de franqueses*, que promovia la colonització de Mallorca. Fundà la Universitat de la Ciutat i Regne de Mallorca, antecedent de l'actual Ajuntament de Palma. És l'autor del *Llibre dels fets*, en català, de gran interès historiogràfic. Regnà durant cinquanta-vuit anys. Morí el 1276 i, al seu testament, fragmentà els seus territoris en dues parts: al major, Pere, li deixà l'Aragó, València i la major part de Catalunya, i al segon, Jaume (el futur rei Jaume II de Mallorca), li deixà Mallorca, el Rosselló, la Cerdanya i Montpeller. Està enterrat al monestir de Poblet. Ha passat a la història com el *Conqueridor* i ha estat, durant segles, el personatge històric més popular de Mallorca

CEIP Jaume I, Palma. Carrer del Conquistador, Palma. Monument a la plaça d'Espanya, Palma.

Emili Darder Canaves

Palma 1895 - 1937
Metge i batle de Palma

Es va llicenciar en medicina i cirurgia i es doctorà en anàlisis clíniques a València. El 1931, fou elegit regidor pel Partit Republicà Federal de Mallorca i fou nomenat president de la Comissió de Sanitat de Palma; des d'aquest càrrec, va crear dispensaris i establí mitja hora de permís laboral a les mares per a allestar els seus fills. Fundà a Palma el primer servei municipal de psiquiatria infantil d'Espanya. Per a ell, l'educació era fonamental per a una ciutat saludable i moderna; per això impulsà la construcció de grups escolars, com els de Son Espanyolet, Son Serra, el Coll d'en Rabassa i Jaume I. També fomentà les guarderies, els menjadors escolars i les colònies. Fou batle de Palma entre els anys 1933 i 1936 i, com a tal, promogué la dotació d'aigua i clavegueram i els jardins públics, a més d'aconseguir que el bosc i el castell de Bellver tornassin a ser propietat municipal. Però, poc després de l'alçament franquista del 1936, fou afusellat, tot i que estava malalt de tuberculosi.

Alberta Giménez Adrover

Col·legi Madre Alberta, Palma. Escola Universitària Alberta Giménez, Palma. Carrer de la Mare Alberta, Palma. Carrer d'Alberta Giménez, València.

Pollença 1837 - 1922
Educadora i religiosa

De jove, va estudiar a un col·legi privat de prestigi, regentat per Francesc Civera. Mestre i alumna s'enamoraren i contraqueren matrimoni. Dirigien plegats el centre educatiu del marit. Però el 1869 ell va morir. Aleshores, Alberta rebé l'oferta del bisbe de Mallorca per a fer-se càrrec del Col·legi de la Puresa, d'alumnat femení, i acceptà el rept. Cursà estudis de magisteri a Barcelona i, el 1872, passà a dirigir el centre de forma oficial, incorporant les tendències pedagògiques més innovadores del moment. Aleshores, les autoritats de Palma li oferiren dirigir l'Escola Normal de Mestres. Mentrestant, descobrí la vocació religiosa i fundà la congregació de Germanes de la Puresa de Maria. Després de més de quaranta anys de dur-ne el timó, hi renuncià per problemes de salut. Aleshores, la congregació tenia ja nou comunitats, a Mallorca, València i Múrcia. Avui, el seu llegat queda palès en una trentena d'obres educatives a Europa, Amèrica i Àfrica.

IES Antoni Maura, Palma. Avinguda d'Antoni Maura, Palma.

Antoni Maura Montaner

Palma 1853 - Torreldones, Madrid 1925.

Polític, president del Consell de Ministres d'Espanya
Va néixer en una família burgesa i catòlica de Palma. Estudià Dret a Madrid, on s'instal·là i feu una carrera política llarga i exitosa. Adquirí prestigi com a advocat i entrà en política de la mà del seu cunyat, el val·loletà Germán Gamazo. El 1881, fou elegit diputat per Mallorca pel Partit Liberal. Fins al 1923, es presentà a totes les convocatòries electorals per la circumscripció de Mallorca i sempre obtingué representació. Arribà a ser considerat l'orador més brillant del Congrés. El 1892, fou designat ministre d'Ultramar. Amb la mort de Gamazo, el 1901, fou proclamat cap del Partit Liberal i, l'any següent, s'incorporà al Partit Conservador. Fou president del govern d'Espanya en cinc ocasions, totes elles relativament breus. En uns anys de gran inestabilitat política, Maura proclamava "la revolució des de dalt" per a reformar el sistema de la Restauració sense sobresalts. Maura és l'únic mallorquí que ha ocupat la presidència del Govern espanyol.

Joan Miró Ferrà

Barcelona 1893 - Palma 1983
Pintor, escultor i ceramista

Nasqué a Barcelona si bé, de petit, passava temporades a Mallorca, d'on era el seu padrí matern. Inicià estudis de comerç, mentre assistia a classes de dibuix. Als vint-i-set anys, s'instal·là a París, on conegué grans artistes i travà amistat amb Picasso. A poc a poc, anà passant de la pintura figurativa al surrealisme i començà a fer escultures. Als trenta-sis anys, es casà amb la mallorquina Pilar Juncosa. Era contrari al feixisme i, el 1938, participà en el pavelló de la República espanyola a París. El 1942, tornà a Barcelona, on començà a col·laborar amb el ceramista Llorenç Artigas, amb qui feren grans murals com el de la UNESCO, a París, i el de l'aeroport de Barcelona. L'any 1956, s'establí definitivament a Palma. Aleshores, ja era un artista de talla mundial. El sol, la lluna, les estrelles o la dona, convertits en emblemes simples de colors purs, havien esdevingut els protagonistes del seu art. Morí als noranta anys, després de cedir a la ciutat el seu estudi, on ara hi ha la Fundació Pilar i Joan Miró.

CEIP Pintor Joan Miró, Palma. Avinguda de Joan Miró, Palma. Fundació Pilar i Joan Miró, Palma.

Jafudà Cresques

Palma 1350 - Barcelona 1410
Cartògraf

Era fill del mestre de cartes de navegar i fabricant de brúixoles Cresques Abraham. La seva família, d'arrels jueves, vivia al call medieval de Ciutat, a l'actual barri de la Calatrava. Fou un dels dibuixants de cartes de navegar més rellevants de l'època i rebé importants encàrrecs de la casa reial d'Aragó, qual li concedí el títol de *familiar reial*. De fet, freqüentà les corts dels reis Pere III, Joan I i Martí l'Humà. Se'l considera autor, juntament amb el seu pare, d'una de les joies de la cartografia medieval europea, el mapamundi conegut com a *Atlas català*, del 1375, que avui es conserva a la Biblioteca Nacional de França, a París. L'any 1391, amb motiu de l'assalt al barri jueu de Ciutat, es veié forçat a convertir-se al cristianisme i a adoptar el nom de Jaume Ribes. Abandonà Mallorca el 1394 i s'instal·là a Barcelona.

CEIP Jafudà Cresques, Palma. Carrer de Jafudà Cresques, Palma. Monument a la plaça del Temple, Palma.

Josep Maria Llompart de la Peña

Palma 1925 - 1993
Escriptor, activista cultural, crític literari i editor

Es llicencià en Dret a la Universitat de Barcelona. Tant a Mallorca com a Catalunya, entrà en contacte amb els cercles literaris en llengua catalana i escrigué els seus primers poemes. Als vint-i-sis anys, començà a escriure crítiques de llibres i entrà a la redacció de *Papeles de Son Armadans*, revista de literatura fundada a Palma per Camilo José Cela. Llavors, publicà *Poemes de Mondragó* i entrà a treballar com a assessor literari a l'editorial Moll. El 1962, col·laborà en la fundació de l'Obra Cultural Balear, no gaire ben vista pel règim franquista, de la qual seria president. El 1964, publicà el manual *La literatura moderna a les Balears*, el primer en la matèria. Escrigué *La Terra d'Argensa*, *Mandràgola* i *La capella dels Dolors i altres poemes*. Traduí diverses obres del gal·lec i del portuguès. El 1982, rebé el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i la Creu de Sant Jordi i, al cap de poc, fou nomenat president de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

IES Josep Maria Llompart, Palma. Plaça de Josep Maria Llompart, Palma.

IES Ramon Llull, Palma. Edifici Ramon Llull, UIB. Carrer de Ramon Llull, Palma

Ramon Llull

Palma 1232 - 1316

Escriptor, filòsof, místic i missioner

De jove, treballà a la cort de l'infant Jaume, futur rei de Mallorca, i feu de trobador. Als vint-i-cinc anys, es casà amb Blanca Picany, amb qui tingué dos fills. Amb trenta-tres, experimentà la conversió, arran de la qual deixà la feina, les riqueses i el matrimoni, per a abraçar un compromís ferm amb la religió catòlica i la seva difusió. Al puig de Randa trobà la inspiració que el dugué a escriure l'*Ar*, la seva gran contribució a la filosofia medieval europea. Volia convèncer els musulmans mitjançant unes noves regles de raonament lògic. A Miramar (Vàldemossa), fundà un monestir-escola de llengües orientals per a la formació de missioners. Viatjà per tota la Mediterrània per a assolir els seus objectius missionals. Escrigué 265 llibres, la majoria en llatí i alguns en àrab. En català, destaquen: *Llibre de contemplació en Déu*, *Romanç d'Evast e Blaquerma*, *Fèlix o llibre de meravelles* i *Llibre d'amic e amat*. Morí als vuitanta-tres anys i, avui, és considerat el pare de la literatura catalana i el mallorquí més universal de tots els temps.

Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena

IES Àrxiduc Lluís Salvador, Palma. Edifici Àrxiduc Lluís Salvador (UIB), Carrer de l'Àrxiduc Lluís Salvador, Palma.

Florència, Toscana 1847 - Brandeis an der Elbe, Bohèmia 1915
Àrxiduc d'Àustria, viatger i escriptor

Pertanyia a una de les famílies nobiliàries més importants d'Europa. Va estudiar Dret, Filosofia i Ciències Naturals a Viena i a Praga. La dramàtica fi de la seva estimada, l'arxiduchessa Matilde, que va morir cremada, l'induí a fugir i a convertir la seva vida en un llarg viatge. Amb vint anys, desembarcà a les Pitiüses, primer, i a Mallorca després. L'Àrxiduc s'enamorà de la serra de Tramuntana i adquirí la finca de Miramar, a Valldemossa, i catorze possessions més a la comarca. Entre el 1869 i el 1884, escrigué *Die Balearn*, una enciclopèdia de set volums sobre la geografia de les Illes Balears. S'implicà a fons en la vida cultural de Mallorca, aprengué el català de l'illa i escrigué algunes obres en la nostra llengua. Amb els seus vaixells (*Nixe* i *Nixe II*) viatjà per tota la Mediterrània i feu la volta al món. És autor de més de seixanta obres, la majoria en alemany. L'Àrxiduc fou molt popular en vida i, amb el pas dels anys, ha esdevingut gairebé una llegenda.

Francesc de Borja Moll i Casanovas

Ciutadella de Menorca 1903 - Palma 1991

Lingüista i editor

Quan tenia catorze anys, va conèixer mossèn Antoni Maria Alcover, que feia promoció del *Diccionari català-valencià-balear* a Menorca. Als devuit, es mudà a Palma per a col·laborar amb ell. Treballant, adquirí una formació lingüística completament autodidacta fins a esdevenir un dels grans coneixedors de la llengua catalana. A la mort d'Alcover, el 1932, agafà les regnes del *Diccionari* fins a completar-lo al cap de trenta anys. Aquesta obra ingent, de deu toms, ha estat considerada el recull de paraules més exhaustiu en qualsevol llengua romànica. El 1934, fundà l'Editorial Moll, que esdevindria una de les més importants en llengua catalana. Va participar en la fundació de l'Obra Cultural Balear, el 1962. Escrigué diversos llibres de contingut lingüístic i enregistrà les *Rondaies Mallorquines* per a Ràdio Mallorca. La majoria de poblacions de Mallorca i Menorca tenen un carrer dedicat a aquest gegant de la nostra llengua, que morí el 1991, als vuitanta-set anys d'edat.

IES Francesc de Borja Moll, Palma. Carrer de Francesc de Borja Moll, Palma.

